

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ

LEGAL REGULATION OF PAYMENT SYSTEMS

Котенко А.М., к.ю.н., доцент,
доцент кафедри фінансового права
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого
ORCID ID: 0000-0002-0790-2512

Івоніченко Д.В., студентка 3-го курсу факультету прокуратури,
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Розглядаються основні органи регулювання, методи ведення моніторингу платіжних систем у країнах, що входять до конкретних груп, та правове регулювання взаємовідносин між учасниками платіжних систем. Досліджується перспектива розвитку платіжних систем у всьому світі, підкреслюється роль правового регулювання у забезпеченні неперервної роботи цих систем. Нагляд за регулюванням платіжних систем здійснюється Національним банком України, ґрунтуючись на зовнішніх перевірках, оцінках та впровадженні заходів, передбачених законодавством, з метою забезпечення відповідності учасників вимогам, встановленим законодавством. Констатується, що при обранні курсу на ефективне правове регулювання платіжних систем, що базуються на інноваційних технологіях, важливо враховувати, що таке регулювання повинно відповідати не лише інтересам держави, але й інтересам учасників фінансового ринку. Забезпечення стабільності, захист прав інвесторів та запобігання фінансовим злочинам є ключовими аспектами, які мають бути враховані в законодавстві. Тож ми маємо потребу у подальших реформах у сфері правового регулювання платіжних систем, цифрових фінансових послуг та криптовалют в Україні. Пропозиції щодо інтеграції з міжнародними стандартами, врахування нових технологій та забезпечення захисту прав учасників ринку є важливими кроками для створення стабільного та ефективного фінансового середовища в країні. Отримані результати сприяють кращому розумінню поточного стану та пропонують перспективи подальших досліджень у цій галузі.

Ключові слова: банки, платіжні організації, Національний банк України, зовнішня перевірка, моніторинг, платіжне середовище, платіжні операції, платіжний ринок, безготівкові розрахунки, фінансово-правове регулювання, імплементація, адаптація.

The main regulatory bodies, methods of monitoring payment systems in countries included in specific groups, and legal regulation of relations between payment system participants are considered. The perspective of the development of payment systems around the world is studied, the role of legal regulation in ensuring the continuous operation of these systems is emphasized. Supervision of the regulation of payment systems is carried out by the National Bank of Ukraine, based on external inspections, evaluations and the implementation of measures provided for by the legislation, in order to ensure the compliance of the participants with the requirements established by the legislation. It is noted that when choosing a course for effective legal regulation of payment systems based on innovative technologies, it is important to consider that such regulation should meet not only the interests of the state, but also the interests of financial market participants. Ensuring stability, protecting the rights of investors and preventing financial crimes are key aspects that should be taken into account in the legislation. Therefore, we need further reforms in the field of legal regulation of payment systems, digital financial services and cryptocurrencies in Ukraine. Proposals for integration with international standards, taking into account new technologies and ensuring protection of the rights of market participants are important steps to create a stable and efficient financial environment in the country. The obtained results contribute to a better understanding of the current state and offer prospects for further research in this field.

Key words: banks, payment organizations, National Bank of Ukraine, external verification, monitoring, payment environment, payment operations, payment market, non-cash payments, financial and legal regulation, implementation, adaptation.

Вступ. У світі сучасних фінансів питання правового регулювання платіжних систем здобуває все більш важливий характер, враховуючи стрімкий розвиток цифрових технологій та глобалізацію фінансових відносин. Платіжні системи стають невід'ємною складовою глобального економічного простору, а їх правове регулювання вимагає постійного аналізу та вдосконалення.

Сучасні дослідження, проведені вітчизняними та міжнародними науковцями, відзначаються значущим вивченням розробки механізмів впливу державного регулювання платіжних систем на ефективність грошового ринку та обслуговування руху товарів. Проте, важливо визнати дефіцит комплексних економіко-правових досліджень у сфері платіжних систем, що враховують сучасний стан державного регулювання фінансових відносин [1, с. 3; 2, с. 30].

Мета даного дослідження полягає у аналізі підходів до правового регулювання платіжних систем, що діють в світі. Це дозволить не лише оцінити ефективність існуючих нормативно-правових актів, але й визначити можливі напрями їх подальшого удосконалення.

Огляд літератури. Платіжні системи є важливим елементом фінансової системи будь-якої держави. Вони забезпечують ефективний та безпечний переказ коштів

між учасниками економічних відносин. Теоретичне обґрунтування необхідності та ролі регулювання платіжних систем знаходимо в працях сучасних вчених таких як К. Рікерт [3, с. 2], М. Рікс, Дж. Кроуфорд, Л. Менанд [4, с. 5], Д. Арнер [5, с. 1], А. Премчанд [6, с. 5], Х. Хайкал [7, с. 2] та ін. У їхніх дослідженнях звертається увага на ключові аспекти, такі як ефективність грошового ринку, зручність та безпека платіжних операцій, а також вплив регулювання на фінансову стабільність. Вчені висвітлюють сучасні тенденції та виклики, що виникають у зв'язку із стрімким розвитком платіжних систем та їх впливом на економіку. Платіжні системи сприяють підвищенню ефективності грошового ринку, забезпечуючи швидкий та зручний переказ коштів між учасниками економічних відносин. Регулювання платіжних систем спрямоване на забезпечення зручності та безпеки платіжних операцій для учасників економічних відносин. Платіжні системи можуть бути потенційним джерелом фінансових криз. Регулювання платіжних систем спрямоване на запобігання таких явищ.

К. Рікерт [3, с. 2] розглядає платіжні системи як складну систему, що включає в себе ряд учасників, таких як банки, платіжні організації, фінансові установи, а також фізичні та юридичні особи. Він зазначає,

що платіжні системи відіграють важливу роль у фінансовій системі, забезпечуючи ефективний переказ коштів. М. Рікс, Дж. Кроуфорд, Л. Менанд [4, с. 3] розглядають платіжні системи з точки зору економічного добробуту. Вони зазначають, що платіжні системи сприяють підвищенню економічного добробуту, забезпечуючи ефективний переказ коштів і зниження трансакційних витрат. Д. Арнер [5, с. 12] аналізує вплив регулювання платіжних систем на фінансову стабільність. Він зазначає, що регулювання платіжних систем може сприяти підвищенню фінансової стабільності, запобігаючи фінансовим кризам. А. Премчанд [6, с. 2] розглядає платіжні системи в контексті інновацій. Він зазначає, що платіжні системи є динамічним середовищем, яке постійно розвивається. Регулювання платіжних систем має враховувати сучасні тенденції та виклики, що виникають у зв'язку з розвитком технологій. Х. Хайкал [7, с. 2] розглядає платіжні системи з точки зору міжнародного співробітництва. Він зазначає, що платіжні системи мають міжнародний характер. Регулювання платіжних систем має враховувати міжнародні стандарти. Сучасні тенденції та виклики, що виникають у зв'язку із стрімким розвитком платіжних систем та їх впливом на економіку, мають певні характерні особливості. На зміну традиційним платіжним системам, заснованих на паперових документах, приходять цифрові платіжні системи, засновані на електронних засобах платежу. Розвиток нових технологій, таких як блокчейн, штучний інтелект, машинне навчання, дає поштовх для розвитку нових платіжних систем. Платіжні системи мають міжнародний характер. У зв'язку з цим зростає значення міжнародного співробітництва у сфері регулювання платіжних систем. Регулювання платіжних систем має відповідати сучасним тенденціям та викликам, що виникають у зв'язку із стрімким розвитком платіжних систем та їх впливом на економіку.

Виникнення та розвиток національних платіжних систем тісно пов'язані з економічними, громадськими, науковими та технічними змінами, що відбуваються, і впливають на період її становлення, формування та подальшу трансформацію [10, с. 3]. Поява та динамічний розвиток нових платіжних інструментів призвели до змін інституційної структури національних платіжних систем: з'явилися нові суб'єкти, що надають послуги з проведення платежів. Такі структурні зміни призвели до необхідності правового регулювання, організації структурних зв'язків із банками, а також нагляду та контролю за їхньою діяльністю.

Виникнення національних платіжних систем (НПС) призвело до змін у фінансових правовідносинах, що існували раніше, і викликало розширення та впровадження правил нагляду за діяльністю відповідних суб'єктів, а отже і змін у фінансово-правове їх регулювання. Сучасна діяльність державних органів спрямована на забезпечення стабільності та створення умов для розвитку національних платіжних систем. Їх ефективне функціонування вимагає урахування кращих світових та вітчизняних практик, що є запорукою якості, безпеки та швидкості здійснення платежів. Отже, важливим вважається вивчення правової та економічної природи НПС, аналіз її функцій у взаємодії з функціями фінансів, визначення ролі та місця платіжних систем у рамках фінансової системи та інших структурних елементів, без яких існування НПС як правового явища стає неможливим. З урахуванням вищезазначеного, збільшується значущість та роль теоретичних досліджень механізму державного регулювання у цій сфері. При цьому у сфері національних платіжних систем розроблено систему нормативно-правових механізмів регулювання взаємовідносин між учасниками НПС, у тому числі Національного банку України (НБУ), якому держава делегувала повноваження щодо забезпечення реалізації суспільних цілей і завдань [9, с. 16].

Платіжні системи та їх компоненти є тісно взаємопов'язаними, і, отже, ризики, які виникають у цих системах, можуть швидко поширюватися за їх межі. Це підкреслює важливість дослідження таких взаємозалежностей та їх загальної оцінки. За залучення великих сум фінансових ресурсів платіжні системи стають привабливим об'єктом для шахраїв та інших осіб, які можуть використовувати їх у своїх корисливих цілях.

Для клієнтів ускладнено отримання необхідної інформації для проведення незалежної оцінки надійності фінансових установ та платіжних систем через малу ймовірність проведення конфіденційних та регулярних оцінок [12, с. 1].

Напрямок регулювання розвитку платіжного обороту в Україні має бути орієнтованим на збільшення обсягу безготівкових розрахунків та зменшення використання готівки. Основною метою є збільшення довіри населення до банківських послуг. Крім того, важливо розширювати банківську діяльність з розповсюдженням використання векселів, чеків та акредитивів у розрахунках з клієнтами.

Поступове зменшення частки готівкового обігу на користь безготівкового має бути здійснене з урахуванням економічного стану загалом шляхом встановлення економічних стимулів для розвитку безготівкових розрахунків. Домогосподарства, підприємства та державні установи повинні використовувати безготівкові платіжні засоби, включаючи інноваційні інструменти, з розумінням їх ефективності та безпеки здійснення платежів.

Відповідно, необхідно створити всі умови для безпечного та вигідного здійснення безготівкових взаєморозрахунків, забезпечити існування сучасної та конкурентоздатної національної платіжної системи. Також важливо усунути будь-які бар'єри щодо доступу та використання платіжних сервісів, які дозволяють здійснювати безготівкові транзакції, враховуючи зростаючий попит нових поколінь клієнтів на сучасні банківські сервіси. Банки можуть задовольняти цей попит за допомогою нових технологій та розвитку інфраструктури для полегшення здійснення безготівкових транзакцій.

Платіжна система, як і будь-яка інша система, представляє собою цілісну структуру, де взаємопов'язані елементи формують організаційну структуру. Поняття «платіжна система» визначається законодавством. До 2021 року це був Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні», в якому містилося її визначення як платіжної організації та учасників з їх відносинами під час здійснення переказу коштів. Основні структурні елементи такої системи включають платіжну організацію та учасників, які взаємодіють для проведення переказів коштів для користувачів. Ці елементи породжують відносини цивільно-правового характеру, регульовані законодавством, що забезпечує їх функціонування [16, с. 127]. Наразі поняття платіжні системи закріплено у Законі України «Про платіжні послуги»: це система для виконання платіжних операцій із формальними та стандартизованими домовленостями і загальними правилами щодо процесингу, клірингу та/або виконання розрахунків між учасниками платіжної системи. При цьому внаслідок адаптації національного законодавства України про платіжні системи до законодавства ЄС відбуваються трансформації визначальних ознак та-кого об'єкта правового регулювання. Зокрема, зміщується акцент у розумінні сутності платіжних систем на здійснення платіжних послуг та платіжних операцій замість переказу коштів [17, с. 19].

Правове регулювання визначає рамки, в межах яких платіжні системи можуть досягти максимальної ефективності. Проте, часто інфраструктура платіжної системи може стати об'єктом монополії через вплив зовнішніх факторів, пов'язаних із інформаційними системами. Це

вказує на необхідність прийняття заходів органами влади для підвищення ефективності платіжної системи.

У цьому контексті набуває особливої важливості здійснення нагляду для забезпечення відповідності установ встановленим правилам. Незважаючи на те, що саморегулювання відіграє важливу роль у сфері нагляду, його застосування залежить від органів влади. Протягом останніх десяти років такі інституції як Банк міжнародних розрахунків (БМР), Європейський центральний банк (ЄЦБ), Європейська комісія, центральні банки Групи 10 та Міжнародний валютний фонд розробили численні принципи регулювання та нагляду за платіжними системами. Метою таких стандартів є визначення єдиної набору мінімальних критеріїв для використання на міжнародному рівні. Загрози, які стосуються платіжних систем, переважно впливають на організації і операторів систем, а не на тих, хто визначає рівні ризиків. Для усунення розбіжностей у розумінні ризиків різними зацікавленими сторонами та їх виправлення необхідно використовувати інструменти регулювання та застосувати санкції, які створюють механізми для перенесення значної частки ризиків на суб'єкти, рівні ризиків яких є найбільш суттєвими. Жорсткі санкції повинні застосовуватися для протидії невиконанню встановлених норм та правил владних органів, а також для запобігання спотворенню інформації.

У зв'язку з нестабільністю на ринку фінансові та платіжні системи піддаються постійним змінам. Необхідно забезпечити можливість швидкої адаптації процесів регулювання та нагляду до змінюючихся умов. Важливо враховувати, що швидкі зміни умов самі по собі становлять ризикований фактор, оскільки адаптація, як правило, супроводжується певним затриманням. Часто процес адаптації подібний до маятника: початкові реакції на виникаючі ризики часто бувають перебільшеними та характеризуються надмірним регулюванням, а пізніше може відбутися його надто значне послаблення. У Європейському Союзі відзначається розділення обов'язків у сфері нагляду за платіжними системами, зокрема на функцію спостереження та функцію пруденційного нагляду за окремими фінансовими установами. Під егідою Банку міжнародних розрахунків (БМР) проводяться зустрічі центральних банків країн для обговорення та аналізу ризиків платіжних систем та їх контролю. Ключову роль в цьому відіграє Комітет з платіжних та розрахункових систем (КПРС) БМР. Останнім часом участь у роботі БМР зростає, зокрема, за участю країн, що не є членами Групи 10, та представників країн Азії, Центральної та Південної Америки [14, с. 10].

З урахуванням зростання міжнародних операцій банків та швидкої поширення кризових ситуацій виявилось важливим забезпечити міжнародну співпрацю в галузі розвитку, регулювання та нагляду за платіжними системами. Показово, що співпраця між центральними банками у розвитку платіжних систем розпочалася 1980 року з утворенням Групи експертів із платіжними системами в рамках БМР. Проте лише у 1989 році країни Групи 10 оприлюднили свій перший звіт щодо платіжних систем, в якому розглядалися наслідки ризиків неттингу. Звіт Ламфалуссі, опублікований наступного року, визначав мінімальні стандарти для структури та функціонування транскордонних та мультивалютних схем неттингу та розрахунків, а також містив принципи рекомендаційного характеру для центральних банків щодо спостереження. У 1992 році Група експертів БМР перетворилася на Комітет з платіжних та розрахункових систем центральних банків Групи 10. Комітет, спільно з Групою 10, розробив ряд важливих звітів щодо зниження ризиків платіжних та розрахункових систем [15, с. 16].

З погляду міжнародного розвитку, найсуттєвішим є звіт «Ключові принципи для системно значущих платіж-

них систем», оприлюднений у 2013 році. Ці принципи, що представляють собою мінімальні рекомендації для таких систем, були розроблені з участю представників країн, які не є членами Групи. При цьому Міжнародний валютний фонд визнав ці рекомендації основними вимогами при оцінці платіжних систем у різних країнах.

У проведених аналізах та відповідних звітах Банку міжнародних розрахунків (БМР) розглядалися основні ризики, що впливають з операцій з цінними паперами та іноземною валютою в платіжних та розрахункових системах, а також методи їх контролю. Деякі приватні організації, включаючи великі банки Групи 20 та Групи 10, розробили рекомендації з метою зменшення ризиків, пов'язаних з конверсійними операціями, операціями з цінними паперами та похідними фінансовими інструментами.

Матеріали та методи. Як ми позначили, метою цієї статті є аналіз правового регулювання платіжних систем в Україні та інших країнах. Тож для досягнення цієї мети нами використані наступні матеріали та методи. Джерелами інформації стали: (1) законодавчі акти України (Закон України «Про платіжні послуги» – документ, який визначає загальні принципи та засади щодо функціонування платіжних систем; Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо платіжних послуг» – регулює використання електронних грошей та їх обіг в платіжних системах; Закон України «Про віртуальні активи» – нормативно-правовий акт, що регламентує питання використання та обігу віртуальних активів у платіжних системах); (2) нормативно-правові акти інших країн (вивчення законодавства інших країн, зокрема членів Європейської асоціації вільної торгівлі (ЕФТА), для проведення порівняльного аналізу); (3) наукова література (аналіз наукових статей та монографій, присвячених питанням правового регулювання платіжних систем).

Методи дослідження. Аналітичний метод застосовувався для узагальнення теоретичних та практичних аспектів правового регулювання платіжних систем в Україні. Порівняльно-правовий метод використовувався для здійснення порівняння правового регулювання платіжних систем в Україні зі стандартами та практикою інших країн. Вибір цих методів обумовлений метою та завданнями дослідження, а їх комбінація спрямована на отримання об'єктивних та глибоких наукових результатів у вивченні правового регулювання платіжних систем.

Для отримання нових наукових результатів у дослідженні правового регулювання платіжних систем застосовувалися наступні прийоми, підходи та дії: (1) роковано глибокий аналіз законодавчих актів України, зокрема Закону України «Про платіжні послуги» та Закону України «Про віртуальні активи». Виокремлено ключові норми, які регулюють функціонування платіжних систем; (2) здійснено порівняльний аналіз правового регулювання платіжних систем в Україні та інших країнах, зокрема членів Європейської асоціації вільної торгівлі (ЕФТА). Визначено подібності та відмінності, що вказують на можливі шляхи удосконалення української системи; (3) вивчено наукові статті та монографії, присвячені правовому регулюванню платіжних систем. Оцінено різноманітні погляди та підходи до даної проблематики.

Виклад матеріалу. Платіжні системи є ключовим компонентом фінансової інфраструктури будь-якої країни, важливим для забезпечення ефективного та безпечного переказу коштів між учасниками економічних відносин. Правове регулювання цих систем націлене на гарантування їхньої належної діяльності, захист прав учасників та запобігання фінансовим злочинам. Електронні розрахунки набувають все більшої популярності, конкуруючи з готівковими операціями завдяки своїм перевагам, таким як зручність, швидкість та простаота контролю, зокрема з погляду фінансового моніторингу. Платіжні системи

представляють собою складну технічну інфраструктуру, регульовану набором правил і процедур, спрямованих на здійснення транзакцій від одного суб'єкта до іншого і виконують роль електронних замінів готівкових розрахунків для внутрішніх і міжнародних платежів. На сучасному етапі основним завданням платіжних систем є забезпечення та обробка грошових переказів, при цьому комерційні банки грають ключову роль у їх функціонуванні. Діяльність платіжної системи повинна відповідати вимогам законодавства України. Правила функціонування платіжної системи повинні визначати організаційну структуру системи, умови участі, процедуру приєднання та виходу, управління ризиками, порядок ініціації та виконання грошових переказів та взаєморозрахунків в системі. Також вони повинні встановлювати порядок вирішення конфліктів між учасниками та між учасниками та користувачами, а також забезпечувати систему захисту інформації та процедуру реконсиляції. Правила платіжної системи, а також угоди між платіжною організацією та учасниками системи, мають включати механізми для вирішення ситуацій, коли учасники системи не можуть виконати свої зобов'язання.

Відповідно до статті 4 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», до фінансових послуг належить переказ коштів. У Цивільному кодексі України деякі договори про надання послуг перелічені окремо, проте договір про переказ коштів або надання інших платіжних послуг окремо не визначений. Такий вид договору розробляється відповідно до глави 63 Цивільного кодексу України, яка визначає, що договір про надання послуг передбачає обов'язок однієї сторони (виконавця) за завданням іншої сторони (замовника) надавати послугу, що споживається під час виконання певної дії або здійснення певної діяльності, і замовник обіцяє оплатити цю послугу виконавцеві, якщо інше не передбачено угодою.

Виконавець повинен особисто забезпечити надання послуги. У випадках, передбачених угодою, виконавець може делегувати виконання договору про надання послуг іншій особі, залишаючи за собою повну відповідальність перед замовником за будь-які порушення угоди. Якщо угодою передбачено оплату за послуги, замовник повинен оплатити надані йому послуги відповідно до умов і строки, визначених угодою. У випадку, коли виконання договору про надання послуг неможливе з невинної причини виконавця, замовник зобов'язаний виплатити розумну компенсацію виконавцеві. Якщо неможливість виконання договору виникла з вини замовника, він повинен виплатити виконавцеві повну суму, якщо інше не передбачено угодою або законом. Термін дії договору про надання послуг визначається за домовленістю сторін, якщо інше не встановлено законом чи іншими нормативно-правовими актами. Збитки, які виникли внаслідок невиконання або неналежного виконання договору про надання послуг за оплату, підлягають відшкодуванню виконавцем в повному обсязі у разі його вини, якщо інше не передбачено угодою. Виконавець, який порушив договір про надання послуг за оплату при здійсненні підприємницької діяльності, несе відповідальність за порушення, якщо не доведе, що належне виконання було неможливим через непереборну силу, за умови, що інше не встановлено угодою чи законом. Збитки, завдані невиконанням або неналежним виконанням договору про безоплатне надання послуг, підлягають відшкодуванню виконавцем у розмірі, не перевищуючи двох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, якщо інший розмір відповідальності виконавця не визначений угодою. Договір про надання послуг може бути розірваний, в тому числі шляхом односторонньої відмови, в порядку та за підставами, передбаченими цим Кодексом, іншими законами або за домовленістю сторін. Порядок і наслідки

розірвання договору про надання послуг визначаються угодою сторін або законом.

Позначимо, що останніми роками отрамали значний розвиток національні платіжні системи (далі – НПС), що є передбачають реалізацію специфічних економічних та правових відносин, у регулюванні яких фінансове право відіграє ключову роль. Незважаючи на те, що це явище є відносно новим як у правовому, так і у науковому вимірах, воно отримує серйозне вивчення та науковий розгляд. Показово, що розвиток національних платіжних систем тісно пов'язаний з економічними, громадськими, науковими та технічними змінами. При цьому поява нових платіжних інструментів викликає зміни в інституційній структурі НПС, виникнення нових суб'єктів, що надають послуги з проведення платежів. Це вимагає відповідного правового регулювання, структуризації зв'язків з банками та нагляду за їхньою діяльністю.

Створення НПС призвело до змін у фінансових правовідносинах, викликаючи розширення та впровадження правил нагляду за суб'єктами, що виконують операції з платежами. Сучасні регуляторні органи вирішують завдання забезпечення стабільності та розвитку НПС. Для забезпечення ефективності функціонування НПС важливо враховувати кращі світові та національні практики, забезпечуючи якість, безпеку та швидкість проведення платежів.

Вивчення правової та економічної природи НПС, аналіз її функцій у взаємодії з іншими фінансовими структурами, а також визначення її місця та ролі у фінансовій системі є важливими завданнями для зрозуміння цього нового правового явища. Теоретичні дослідження механізму державного регулювання в цій сфері набувають все більшої значущості та розкривають нові аспекти у розвитку НПС. Україна, яка є членом Європейської асоціації вільної торгівлі (EFTA) та має угоду про асоціацію з ЄС, зобов'язана гармонізувати своє законодавство з законодавством ЄС. Однією з сфер, яка підпадає під цю гармонізацію, є правове регулювання платіжних систем.

У процесі гармонізації та адаптації українського законодавства до цієї директиви виникли певні відмінності. Один з аспектів, де українське законодавство менш жорстке, – це визначення платіжної інфраструктури. Законодавство України та Директива PSD2 мають різні визначення цього терміну, зокрема, щодо включення послуг, пов'язаних із переказом коштів. Українське законодавство також менш жорстко регулює вимоги до учасників платіжних систем. Україна вимагає від учасників мати ліцензію на діяльність у сфері платіжних систем, тоді як Директива PSD2 дозволяє інші форми дозволів, такі як свідоцтво про реєстрацію чи акредитацію.

Ці відмінності можуть вплинути на спосіб функціонування та розвитку платіжних систем в Україні, враховуючи міжнародні стандарти та вимоги ЄС [13, с. 5]. Директива PSD2, яка була прийнята Європейським Союзом у 2015 році, є значним кроком у напрямку модернізації правового регулювання платіжних систем. Директива спрямована на підвищення ефективності, безпеки та інноваційності платіжних систем в ЄС.

Україна є членом Європейської асоціації вільної торгівлі (EFTA), яка має угоду про асоціацію з ЄС. Відповідно до цієї угоди, Україна зобов'язана привести своє законодавство у відповідність до законодавства ЄС. Це стосується і правового регулювання платіжних систем.

У процесі адаптації українського законодавства до Директиви PSD2 також наявні певні проблеми. У деяких аспектах українське законодавство є менш жорстким, ніж директива. Одним з таких аспектів є визначення платіжної інфраструктури. Законодавство України визначає платіжну інфраструктуру як сукупність технічних засобів, процедур та правил, які використовуються для здійснення переказу коштів. Директива PSD2, з іншого

боку, визначає платіжну інфраструктуру як сукупність технічних засобів, процедур та правил, які використовуються для здійснення переказу коштів, а також для надання інших послуг, пов'язаних з переказом коштів. Це означає, що в Україні платіжна інфраструктура не включає в себе послуги, пов'язані з переказом коштів, такі як надання інформації про рахунки клієнтів та автоматизація платежів.

Іншим аспектом, у якому українське законодавство є менш жорстким, ніж директива, є вимоги до учасників платіжних систем. Законодавство України вимагає від учасників платіжних систем мати ліцензію на здійснення діяльності в сфері платіжних систем. Директива PSD2, з іншого боку, дозволяє державам-членам ЄС видавати учасникам платіжних систем інші форми дозволів, такі як свідоцтво про реєстрацію або свідоцтво про акредитацію.

Також згадаємо про цифровізацію публічних фінансів, яка ставить перед сучасною наукою фінансового права ряд проблем, серед яких визначення правової природи криптовалют. Криптовалюти є новим видом фінансових активів, які мають ряд особливостей, що відрізняють їх від традиційних грошей. Зокрема, криптовалюти не випускаються державою, а їхня вартість визначається ринковими факторами.

Висновки. При обранні курсу на ефективне правове регулювання платіжних систем, що базуються на інноваційних технологіях, важливо враховувати, що таке регулювання повинно відповідати не лише інтересам держави, але й інтересам учасників фінансового ринку. Забезпечення стабільності, захист прав інвесторів та запобігання фінансовим злочинам є ключовими аспектами, які мають бути враховані в законодавстві. Тож ми маємо потребу у подальших реформах у сфері правового регулювання платіжних систем, цифрових фінансових послуг та криптовалют в Україні. Пропозиції щодо інтеграції з міжнародними стандартами, врахування нових технологій та забезпечення захисту прав учасників ринку є важливими кроками для створення стабільного та ефективного фінансового середовища в країні.

Результати дослідження підтверджують актуальність проблеми правового регулювання платіжних систем. У сучасних умовах, коли відбувається стрімкий розвиток

платіжних систем, особливо цифрових платіжних систем, необхідне вдосконалення законодавства у цій сфері.

Перехід до цифрових платіжних систем вимагає внесення змін до законодавства для забезпечення правового регулювання діяльності таких платіжних систем. Цифрові платіжні системи мають ряд особливостей, які не врегульовані існуючим законодавством. Зокрема, це стосується таких питань, як забезпечення безпеки цифрових платіжних систем, захисту прав споживачів, а також оподаткування.

Інтеграція українського законодавства у сфері платіжних систем з міжнародними стандартами є важливою умовою забезпечення ефективного функціонування платіжних систем в Україні. Це дозволить Україні гармонізувати своє законодавство з законодавством інших країн, що сприятиме розвитку міжнародних розрахунків.

Подальша інтеграція українського законодавства у сфері платіжних систем з міжнародними стандартами є невід'ємною частиною розвитку міжнародних розрахунків. Це дозволить Україні гармонізувати своє законодавство з іншими країнами, сприяючи ефективній взаємодії та розширенню міжнародних фінансових відносин. Зміни до законодавства для забезпечення правового регулювання діяльності цифрових платіжних систем є критичними. Це включає аспекти, такі як забезпечення безпеки, захист прав споживачів та оподаткування, що сприятиме стабільності та довірі до цифрових фінансових послуг. Врахування розвитку нових технологій унесенні змін до законодавства є ключовим аспектом. Це дозволить ефективно регулювати нові платіжні системи, які базуються на інноваційних технологіях, забезпечуючи відповідність їх функціонування з правовими нормами. Україна повинна продовжувати вдосконалення правового регулювання криптовалют. Прийнятий Закон України «Про віртуальні активи» є кроком у правильному напрямку, проте додаткові заходи можуть бути необхідними для забезпечення стабільності і захисту учасників ринку. При розробці законодавства необхідно приділити увагу заходам, спрямованим на запобігання фінансовим злочинам та захист прав інвесторів. Це допоможе забезпечити стабільність фінансової системи та підвищити довіру до цифрових фінансових інструментів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Українська Л. О. Державне регулювання платіжних систем. Харків: *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2022. 103 с. URL: <https://orcid.org/0000-0002-4567-0310> (дата звернення: 15.09.2023)
2. Жиравецький Т.А. Особливості валютно-курсового регулювання в Україні: кв. роб. Київ. 2020. 93 с. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/18943> (дата звернення: 15.09.2023).
3. Rueckert C. Cryptocurrencies and fundamental rights. Erlangen: *Journal of Cybersecurity*. 2019. 12 p. URL: <https://watermark.silverchair.com/tyz004.pdf> (дата звернення: 15.09.2023)
4. Ricks M., Crawford J., Menand L. Digital Dollars. San Francisco: *Vanderbilt Law Research Paper*. 2020. № 18–33. 46 p. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4568656 (дата звернення: 15.09.2023)
5. Arner D. W., Auer, R., & Frost, J. Stablecoins: risks, potential and regulation. Hong Kong. 2020. 32 p. URL: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3979495> (дата звернення: 15.09.2023)
6. Premchand, A. 1 Payments Systems. In *Effective Government Accounting*. Washington. International Monetary Fund. 1995. 206 p. URL: <https://doi.org/10.5089/9781557754851.071>. (дата звернення: 15.09.2023)
7. Haykal H. The Impacts of Applying National Payment Gateway in the Indonesian Payment System As the Economic Democracy Implementation. *Surakarta: Yustisia Jurnal Hukum*, 8(3). 2020. 458 p. URL: <https://jurnal.uns.ac.id/yustisia/article/view/34540> (дата звернення: 15.09.2023)
8. Наумов А. С. Стан адаптації правового регулювання платіжних систем в Україні положенням директиви psd23. Суми: *Правове регулювання фінансових послуг: національний, європейський, глобалізаційний виміри*. 2022. 100 с. URL: https://kmeep.law.sumdu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/08/kruglyi_stil_eufinpro_2022.pdf (дата звернення: 15.09.2023)
9. Аналітична записка НБУ за результатами пілотного проекту «Егривня». Київ. 2018. 1 с. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/ehryvnia> (дата звернення: 15.09.2023)
10. Stankey R.F. Internet Payment Systems: Legal Issues Facing Businesses, Consumers and Payment Service Providers. *CommLaw Spectus*. № 11. 1998. 25 p. URL: <https://scholarship.law.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=&httpsredir=1&article=1134&context=commlaw> (дата звернення: 15.09.2023)
11. Central European Bank Cryptocurrencies and tokens. 2018. 15 p. URL: https://www.ecb.europa.eu/paym/groups/pdf/fxcg/2018/20180906/Item_2a_-_Cryptocurrencies_and_tokens.pdf (дата звернення: 15.09.2023)
12. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових: Закон України від 12.07.2001 № 2664-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14> (дата звернення: 15.09.2023)

13. Алісов Є.О. Електронні гроші, криптовалюти та платіжні системи: деякі тенденції правового регулювання в умовах цифровізації публічних фінансів. Харків: ScienceRise. Juridical Science, 3 (25). 2023. 40 с. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/1844489> (дата звернення: 15.09.2023)
14. Benjamin G. Electronic Payments: Guide on Legal and Regulatory Reforms and Best Practices for Developing Countries. York: Osgoode Hall Law School of York University. 2020. 68 p. URL: <https://www.studocu.com/vn/document/hoc-vien-cong-nghe-buu-chinh-vien-thong/thuong-mai-dien-tu/electronic-payments-guide-on-legal-and-regulatory-reforms-and-be/67177995> (дата звернення: 15.09.2023)
15. Shehnaz A. Modernising the Law for Payment Services in India. Faculty of Law Blogs. University of Oxford. 2021. 56 p. URL: <https://blogs.law.ox.ac.uk/business-law-blog/blog/2021/11/modernising-law-payment-services-india> (дата звернення: 15.09.2023)
16. Пожидаєва М. А. Платіжні системи: теоретичні засади та фінансово-правове регулювання в Україні. Київ: Юрінком Інтер. 2020. 578 с. URL: https://ippi.org.ua/sites/default/files/dis_doctor_pozhidaeva_14.01.2021_bez_2010-6.pdf (дата звернення: 15.09.2023).
17. Ковальчук А.С. Про визначення поняття «платіжна система» в контексті змін чинного законодавства України. *Право та інновації*. 2022. № 1 (37). С. 16–21. URL: [https://doi.org/10.37772/2518-1718-2022-1\(37\)-2](https://doi.org/10.37772/2518-1718-2022-1(37)-2). (дата звернення: 15.09.2023).
18. Дмитрик О.О., Токарева К.О., Котенко А.М. Цифрові технології та їх вплив на платіжні системи. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 1. С. 818–722. URL: DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-1/172> (дата звернення: 15.09.2023)